

О.В. Дробот

piterkiev@gmail.com

А.А. Возович

antonina.vosovic@ukr.net

Психологічний зміст основних семантичних універсалій правосвідомості студентів коледжів

Drobot O.V. Psychological Meaning of Main Semantic Universalities in Legal Consciousness of College Students / O.V. Drobot, A.A. Vozovych // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskiy Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 34. – Kamianets-Podilskiy : Aksioma, 2016. – P. 103–116.

О.В. Дробот, А.А. Возович. Психологічний зміст основних семантичних універсалій правосвідомості студентів коледжів. У статті представлено результати емпіричного виявлення структури провідних універсалій правової свідомості молоді, яка навчається в коледжах України. Узагальнено експериментальні засади психосемантичного дослідження правосвідомості в ранньому юнацькому віці. Представлено результати психосемантичної реконструкції окремих поняттєвих елементів правосвідомості студентів коледжів, а саме поняття «справедливість», «гідність», «право», «жертва», «покарання», «злочин» та «моральне насильство». Статистична вірогідність семантичних універсалій при оцінюванні становила 75–95 %.

Констатовано, що при деякому невдоволенні студентської молоді правовою ситуацією, поняття «право» сприймається як дружнє; «жертва» та «покарання» несуть негативний відтінок; «злочин» і «моральне насильство» – мають аспект відчуження; «справедливість» та «гідність» постають чистими та бажаними для молоді. Моральне насильство завжди розцінюється студентами коледжів як злочин. У правосвідомості юнаків злочин стосовно жертви тісно пов'язаний із покаранням, покарання за злочин є неминучим, хоча покарання як таке може бути несправедливим. При цьому має місце недостатня правова поінформованість, що зумовлює розмитість поняття «моральне насильство».

Найвищу суб'єктивну значущість для студентів склали поняття «справедливість», «гідність» та «право», що дозволило зробити висновок про правослухняність останніх. Недостатня правова поінформова-

O.V. Drobot – the scientific contribution of the co-author is 50%,

A.A. Vozovych – the scientific contribution of the co-author is 50%.

ність студентів коледжів супроводжується ускладненістю семантизації поняттєвої сфери права.

Ключові слова: студенти коледжів, права свідомість, психосемантична реконструкція, семантична універсалія.

О.В. Дробот, А.А. Возович. Психологическое содержание основных семантических универсалий правосознания студентов колледжей. В статье представлены результаты эмпирического исследования структуры ведущих универсалий правового сознания молодёжи, учащейся в колледжах Украины. Обобщены экспериментальные основы психосемантического исследования правосознания в раннем юношеском возрасте.

Представлены результаты психосемантической реконструкции отдельных понятийных элементов правосознания студентов колледжей, а именно: понятий «справедливость», «достоинство», «право», «жертва», «наказание», «преступление» и «моральное насилие». Статистическая вероятность семантических универсалий при их оценке составила 75-95%. Констатируется, что при некотором недовольстве студенческой молодёжи правовой ситуацией, понятие «право» воспринимается как дружеское; «жертва» и «наказание» несут негативный оттенок; «преступление» и «нравственное насилие» – имеют аспект отчуждения; «справедливость» и «достоинство» оцениваются как чистые и желанные. Нравственное насилие всегда расценивается студентами колледжей как преступление. При этом имеет место недостаточная правовая осведомлённость, что приводит к размытости понятия «моральное насилие».

Самую высокую субъективную значимость показали понятия «справедливость», «достоинство» и «право», что позволило сделать вывод о правопослушности студентов. Недостаточная правовая осведомлённость студентов колледжей сопровождается затруднениями семантизации понятийной сферы права.

Ключевые слова: студенты колледжей, правовое сознание, психосемантических реконструкция, семантическая универсалія.

Постановка проблеми. Психологічний зміст ранньої юності тісно пов'язаний із розвитком свідомості, з вирішенням завдань професійного самовизначення та вступу в доросле життя. Завдяки розвитку свідомості в юнацтва формується цілеспрямована регуляція відношень до навколишнього середовища, до себе самих і до своєї діяльності. Зокрема, відбувається активне засвоєння правових цінностей, правових норм, стандартів правової поведінки. Тому колективні та групові форми правової освіти мають суттєвий вплив на формування правової свідомості студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень. Свідомість, за Д.О. Леонтєвим [6], А. Бандурою [9] та в інших наукових джерелах трактується

як спосіб відображення дійсності. З аналогією, правосвідомість розцінюється І.А. Дідуком [3] як результат психічного відбиття правової дійсності. М.В. Костицький [5] розглядає правосвідомість як джерело і внутрішній регулятор юридично значущої поведінки людини. У працях І.О. Льїна [4], П.І. Новгородцева [7] правосвідомість трактується як сфера свідомості, що відбиває правову дійсність у вигляді юридичних знань, оцінок права та його застосування, тісно пов'язана з іншими сферами свідомості (політичною, естетичною, моральною).

Сукупність її елементів складає важливий чинник, який керує поведінкою суб'єкта в різних проявах суспільного життя, що підпорядковані праву. Природно, що правосвідомість особистості М.В. Костицький [5] та інші дослідники [11] пов'язують з її обізнаністю у нормах права та готовністю їх виконувати, адже необхідною умовою й основою нормального формування і функціонування правосвідомості індивіда є його правова поінформованість.

Дослідження правосвідомості має відбуватися через реконструкцію форм правосвідомості у реальних діях досліджуваних, що ставить методологічне питання про матеріал досліджень. З методичної точки зору, крім стандартизованих і нестандартизованих методик, коректно застосовувати результати досліджень продуктів діяльності. Так, якщо продуктами професійної правової діяльності є директивні акти, наукові праці, правова документація (наприклад, кримінальні справи), твори публіцистики, вербальні прояви свідомості в офіційному спілкуванні, то продуктами буденної правової свідомості є вербальні прояви свідомості в неофіційному спілкуванні (оповіді, анекдоти, поголос, листи, щоденники та ін.).

Дослідники правосвідомості справедливо торкаються проблеми методичних труднощів вивчення цього феномена, пов'язаних із питанням методики. Так, у більшості досліджень правосвідомості випробуваним пропонується відповісти на серію питань про основи законодавства, про порівняльну вагу різних правопорушень, про ефективність роботи правоохоронних органів. Практичне володіння наявними знаннями визначається за допомогою сюжетів, яким дається елементарна юридична кваліфікація та визначаються можливі правові наслідки описуваних ситуацій. Оцінні судження можуть бути отримані в емпіричному дослідженні з більшим або меншим ступенем відповідності справжній думці досліджуваних. Проте «однократна оцінка навіть самої гострої конфліктної ситуації дає більш-менш точне

уявлення лише про ієрархії окремих конфліктуючих цінностей, указуючи тільки на перевагу в даній ситуації одних перед іншими. Про включеність цих переваг у мотиви можливої поведінки за таким статичним показником судити ще не можна», – зазначає О.Р. Ратінов [8, с. 212].

Мета дослідження: представити результати емпіричного виявлення структури провідних універсальій правової свідомості молоді, яка навчається в коледжах України. Правосвідомість розглядається нами як частковий випадок буденної свідомості, тому дослідження проводилося серед студентів, які не є фаховими юристами. Вибірку, диференційовану за критерієм віку, загальною чисельністю 49 осіб, склали студенти Кам'янець-Подільського медичного училища. Об'єкт дослідження – правова свідомість юнацтва. Предмет дослідження – психосемантичний зміст правосвідомості студентів коледжів. В ході цього дослідження було вирішене одне із завдань: виявлення структури провідних універсальій правової свідомості студентів коледжів.

Виклад основного матеріалу. Виявлення характеру семантичного оцінювання студентами коледжів низки правових понять відбувалося завдяки виділенню категоріальної системи репрезентації стимулів із застосуванням модифікованого семантичного диференціала, а саме – правового. З метою психосемантичної реконструкції системи смислів у правосвідомості студентської молоді було застосовано метод семантичних універсальій О.Ю. Артем'євої [1]. У психології суб'єктивної семантики дослідження системи смислів засноване на реєстрації слідів взаємодії суб'єкта з об'єктами через його ставлення до останніх. Інструмент для такого дослідження широко використовується в експериментальній психосемантиці (т. зв. атрибутивний експеримент), яка працює з реконструкцією систем значень або інших атрибуцій стимулів, що припускають інтерпретацію об'єкта мовою значень, зокрема, у працях О.В. Дробот [10].

Метод базується на виділенні для кожного стимулу тих координат, які однаково оцінюються за шкалами більшістю досліджуваних однорідної групи. У проведеному атрибутивному експерименті було використано модифікований семантичний диференціал (СД), зокрема – правовий семантичний диференціал. Для застосування правового СД нами було використано сім конструктів, якими виступили слова-стимули з асоціативного експерименту («право», «жертва», «справедливість», «покарання», «злочин», «моральне насильство», «гідність») та десять оцінкових шкал («дружній – ворожий», «простий – складний»,

«зрозумілий – незрозумілий», «хаотичний – регулярний», «мінливий – незмінний», «природний – штучний», «щирий – брехливий», «вільний – залежний», «темний – світлий», «рвучкий – плавний»). Оцінкові шкали було виврівняно за структуруючі факторів класичного семантичного диференціала Ч. Осгуда.

Градацію оцінок під час атрибуції конструктів було представлено в таких показниках: +3 – сильно виражена якість, +2 – середньо виражена якість, +1 – слабо виражена якість, -1 – слабо виражена протилежна якість, - 2 – середньовиражена протилежна якість, - 3 – сильно виражена протилежна якість, 0 – відсутність зв’язку між конструктом і якістю.

У ході дослідження реєструвалися психосемантичні вектори оцінок стимулів. Вираховувалися координати групового вектора, кожна з яких являла собою суму значень цієї координати за векторами усіх досліджуваних даної групи. У груповому кодї стимулу виділялися ті координати, значення яких були вищі за число $q\% \times n$ або $(100 - q)\% \times n$, де n – кількість досліджуваних в групі, а $q\%$ – задана квантиль (75%, 90%, 95%). Число квантиля означає статистичну вірогідність семантичної універсалії при оцінюванні.

Семантичні універсалії не задають змісту структури стимулів, але свідчать про існування цієї структури та інформацію про осі семантичного простору (шкали, що повторюються в універсаліях різних стимулів – головні осі оцінювання). Інші параметри системи векторів атрибуції або матриці схожості стимулів та шкал описують саме властивості структури, зазначає О.Ю. Артемьева [2].

За результатами обробки даних СД було побудовано групову матрицю схожості об’єктів і підраховано сумарний показник для кожного з об’єктів оцінювання (табл. 1).

Таблиця 1

Групова матриця схожості об’єктів оцінювання

	Право	Жертва	Справедливість	Покарання	Злочин	Моральне насилья	Гідність
1	-12	10	4	9	1	-5	1
2	-2	-6	7	7	-7	0	3
3	9	-9	2	3	5	2	-10
4	10	8	-3	9	-13	1	6

5	7	2	1	-2	-3	0	16
6	-4	8	10	4	-6	-10	0
7	-5	9	5	6	-1	-8	-5
8	3	-4	7	8	-9	-5	15
9	6	2	3	2	6	-11	7
Σ	135	93	297	69	-154	-151	201

Відповідно до сумарного показника кожне з понять було піддане ранжуванню. Ранговий ряд останніх має такий вигляд (в порядку спадання): *справедливість, гідність, право, жертва, покарання, злочин та моральне насильство*.

Як бачимо, найбільш семантично значущими для студентів виявилися поняття «справедливість» ($\Sigma=297$) та «гідність» ($\Sigma=201$). Статистична вірогідність семантичної універсалії при оцінюванні студентами цих об'єктів становила 95%, іншими словами, абсолютна більшість (95%) опитаних присвоїли поняттям «справедливість» і «гідність» позитивний бал.

Окрім цього, позитивне ставлення студентська молодь коледжів виявляє до поняття «право» ($\Sigma=135$). Стосовно поняття «право» статистична вірогідність семантичної універсалії становить (90%), що підтверджує вагу цього поняття для студентів і, можливо, свідчить про їх правослухняність.

Статистична вірогідність семантичних універсалій понять «жертва» ($\Sigma=93$) та «покарання» ($\Sigma=69$) становить (75%). Семантично близькі, ці поняття передбачають спільний контекст, який можна виразити словом «злочин». Тобто, у свідомості студентів коледжу злочин стосовно жертви тісно пов'язаний із покаранням, покарання за злочин є неминучим.

Цікаво, що негативне ставлення студенти демонструють до поняття «злочин» ($\Sigma=-154$) та «моральне насилля» ($\Sigma=-151$) як одного з видів правопорушення. Помітно, що останні два поняття є найбільш семантично близькими, їх статистична вага майже однакова, а статистична вірогідність семантичної універсалії становить 90%. Іншими словами, моральне насилля завжди розцінюється студентами коледжів як злочин.

Особливості семантичних універсалій є не лише те, що вони передають позитивне чи негативне ставлення до об'єкта оцінювання, але й те, що дозволяють виміряти суб'єктивні семантичні відстані між кількома об'єктами. Так, в таблиці 2 представлено вираховані суб'єктивні семантичні відстані між зазначеними стимулами.

Таблиця 2

Матриця відстаней між семантичними кодами оцінюваних стимулів

	Право	Жертва	Справедливість	Покарання	Злочин	Моральне насилля	Гідність
Право	×	42	162	66	19	16	66
Жертва		×	204	24	61	58	108
Справедливість			×	228	143	146	96
Покарання				×	85	82	132
Злочин					×	3	47
Моральне насилля						×	50
Гідність							×

З метою розширення виявлених загальних тенденцій проаналізуємо показники, отримані безпосередньо за допомогою методу семантичних універсалій. Даний метод суб’єктивної семантики дозволив експериментально зареєструвати сліди взаємодії правосвідомості студентів зі стимулами за їх прямою атрибуцією. Підраховувалися групові коди стимулів за кожною зі шкал та середній груповий бал. Найбільш вагомими визначалися координати, де $M \leq q\% \times n$, де $q\%$ – квантіль 95%. Отже, при $n=49$, $M \leq 2,45(0,05 \times 49)$.

Таблиця 3

Середні групові бали оцінювання студентами коледжів правових понять за шкалами правового СД

Шкали	Об’єкти оцінювання						
	Право	Жертва	Справедливість	Покарання	Злочин	Моральне насилля	Гідність
дружній – ворожий	1	-0,27	1,88	-0,78	-1,88	-1,55	1,76
простий – складний	0,78	-0,16	1,18	0,45	-0,41	-0,27	0,98
зрозумілий – незрозумілий	0,49	0,33	1,61	0,84	0,31	-0,47	1,33
хаотичний – регулярний	0,18	0,47	-0,33	0,65	0,22	0,31	-0,65

мінливий – незмінний	0,63	-0,18	0,24	0,29	0,18	0,18	-0,57
природний – штучний	-0,33	-0,12	0,53	-0,73	-1,22	-1,43	0,59
щирий – брехливий	0,29	0,08	1,29	-0,16	-1,04	-0,76	1,16
вільний – залежний	-0,76	-0,67	1,02	-0,98	-0,78	-0,92	1,08
темний – світлий	0,37	0,9	-0,78	1,04	1,16	0,69	-0,73
рвучкий – плавний	0,55	0,2	-0,16	0,57	0,76	0,47	-0,16

Розглянемо виявлені значущі семантичні властивості в оцінці об'єктів-стимулів. Враховуючи суб'єктивні відстані між стимулами, надалі доцільно розглядати структуру універсалій для декількох понять одразу: 1) злочин та моральне насильство; 2) жертва, покарання, право; 3) справедливість і гідність.

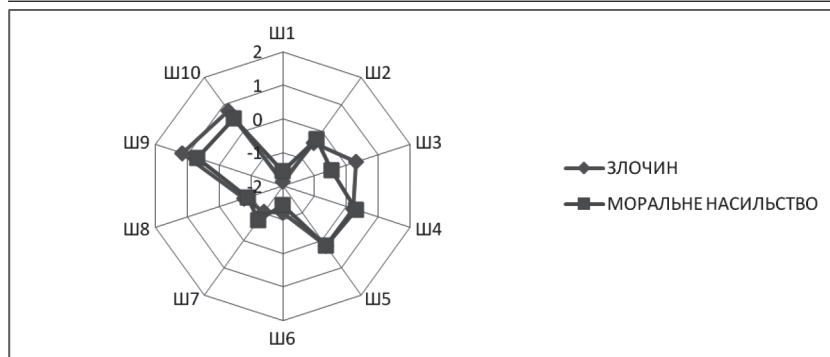
Значущими семантико-перцептивними універсаліями для стимулу «злочин» переважно виступають такі якості як «ворожий» (-1,88), «штучний» (-1,22), «темний» (1,16), «брехливий» (-1,04), а також менш виражені – «залежний», «рвучкий», «складний», «зрозумілий», «хаотичний», «мінливий».

«Моральне насильство» атрибутується студентами як *вороже* (-1,55) та *штучне* (-1,43), в меншій мірі – *залежне*, *брехливе*, *темне*, *рвучке*, *незрозуміле*, *хаотичне*, *складне*, *мінливе*. Таким чином, спільним є ставлення студентської молоді до злочину та морального насильства як ворожого та штучного. Отримані універсалії для даних стимулів являють собою структуру, зображену на рисунку 1.

Очевидно, що структури є схожими, основна розбіжність стосується шкали №3: на відміну від злочину, «моральне насильство» є незрозумілим для студентів. Імовірно, у правосвідомості студентів існує складність виділення чітких меж даного поняття, що зумовлене незначною увагою до даного явища з боку соціуму. Це підтверджують викладені вище результати, отримані за методом контент-аналізу.

Актуальними універсаліями для стимулу «жертва» виступають такі слабо виражені якості як *темний* (0,9), *залежний* (-0,67), *хаотичний* (0,47). Категорії *зрозумілий*, *ворожий*, *рвучкий*, *незмінний*, *складний*, *штучний*, *щирий* представлені на статистично незначущому рівні.

Рис. 1. Структурна організація основних універсальї стимулів «злочин» та «моральне насильство»

Стимул «покарання», отримав таку провідну якість як «темний» (1,04), окрім цього, серед менш виражених, але значущих якостей – залежний (-0,98), зрозумілий (0,84), ворожий (-0,78), штучний (-0,73), хаотичний (0,65), рвучкий (0,57), простий (0,45).

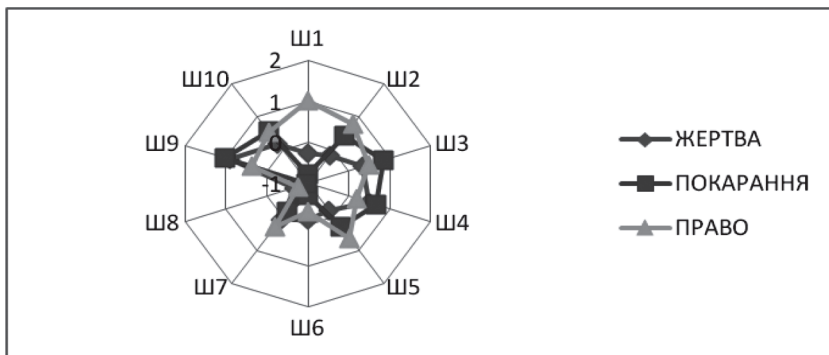
Порівнюючи семантичну структуру універсальїями двох понять, зазначимо, що обидва дані стимули вбачаються студентами як «темні». Вектори для цих понять різняться за шкалами «мінливий-незмінний», «простий-складний», «щирий-брехливий». «Покарання» є простим, мінливим та, на відміну від «жертви», брехливим.

Студенти коледжів визначили «право» як дружнє (0, 1), просте (0,78), залежне (-0,76), мінливе (0,63), рвучке (0,55), зрозуміле (0,49); в меншій мірі як темне, штучне, щире, хаотичне. Даний стимул також було охарактеризовано як темний та залежний, хоча ці якості є порівняно слабкими.

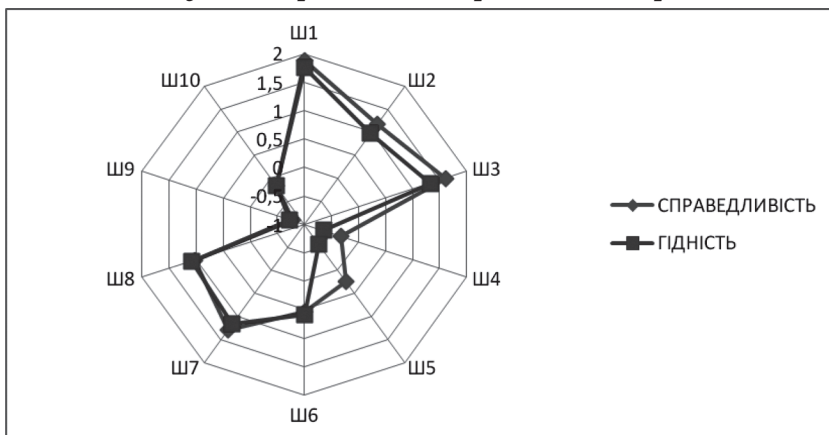
Структуру суб'єктивного атрибутування у правосвідомості молоді щодо названих трьох стимулів представлено на рисунку 2.

Стосовно стимулів «справедливість» і «гідність», то тут переважають такі значущі універсальї як «дружній», «зрозумілий», «щирий», «простий» та «вільний». В меншій мірі виявляються такі якості як світлий, природній, регулярний, мінливий, плавний для «справедливості» та світлий, регулярний, природній, незмінний, плавний. Як видно з рисунку 3, структурна організація універсальї є схожою для даних об'єктів оцінювання. Закономірною є відмінність за шкалою «мінливий-незмінний»: хоча ці

стимули сприймаються як регулярні, «справедливість» оцінена як мінлива.

Рис. 2. Структурна організація основних універсальї стимулів «жертва», «покарання» та «право»

Рис. 3. Структурна організація основних універсальї стимулів «справедливість» та «гідність»

Тож, «злочин» та «моральне насильство» на базовому рівні свідомості молоді постають ворожими та штучними; «жертва» та «покарання» – темними; «право», «справедливість» та «гідність» – дружніми; «справедливість» та «гідність» – зрозумілими, щирими, простими, вільними.

Найвищу суб'єктивну значущість для студентів склали поняття «справедливість» «гідність» та «право», що дозволило зробити висновок про те, що право студенти пов'язують зі справедливістю та гідністю.

Семантично близькі поняття «жертва» та «покарання» (семантична універсальія 75%) передбачають спільний контекст, який можна виразити поняттям «злочин». Тобто, у правосвідомості студентів коледжу злочин стосовно жертви тісно пов'язаний із покаранням, покарання за злочин є неминучим.

Найбільш семантично близькими з негативною оцінкою виявилися поняття «злочин» і «моральне насилля»: їх статистична вага майже однакова, а статистична вірогідність семантичної універсальії становить 90%. Іншими словами, моральне насилля завжди розцінюється студентами коледжів як злочин.

Структура універсальій показує поєднання окремих понять у групи за якістю атрибутування. Так, «злочин» та «моральне насильство» атрибутуються як «ворожий», «штучний», «темний», «брехливий». На відміну від злочину, «моральне насилля» є незрозумілим для студентів, чіткі межі даного поняття студентам було складно виділити. Вважаємо, що таке ставлення зумовлене незначною увагою до явищ морального насилля в сім'ях з боку соціуму.

Другу групу утворюють стимули «жертва» та «покарання», які вбачаються студентами як «темні», при цьому «покарання» є *простим, мінливим* та, на відміну від «жертви», *брехливим*.

Стосовно стимулів «справедливість» і «гідність» переважають такі значущі універсальії як «дружній», «зрозумілий», «щирий», «простий» та «вільний».

Висновки. На основі отриманих результатів дослідження можна зробити такі висновки:

1. Застосування правового семантичного диференціала дозволило виявити семантичні універсальії ставлення студентів коледжів до низки правових понять, статистична вірогідність яких становила 75–95 %.

2. Студенти коледжів тісно пов'язують право зі справедливістю та гідністю.

3. У правосвідомості юнаків злочин стосовно жертви тісно пов'язаний з покаранням, і покарання за злочин є неминучим, хоча покарання як таке може бути несправедливим.

4. Попри те, що моральне насилля студентами коледжів розцінюється як злочин, вони не визначають чітких меж даного поняття.

5. Має місце недостатня правова поінформованість студентів коледжів, що супроводжується ускладненістю семантизації та розмитістю поняттєвої сфери права.

Перспективою подальшого дослідження є розширене вивчення семантичного простору особистісного «Я» студентів коледжів як суб'єктів правосвідомості. Заплановано психодіагностичне дослідження емоційного та поведінково-вольового компонентів правової особистості та схильності до відхильної поведінки студентів коледжів.

Список використаних джерел

1. Артемьева Е.Ю. Психосемантические методы описания профессии / Е.Ю. Артемьева, Ю.Г. Вяткин // Вопросы психологии. – 1986. – № 3. – С.127 – 133.
2. Артемьева Е.Ю. Основы психологии субъективной семантики / Е.Ю. Артемьева. – М. : Наука; Смысл, 1999. – 350 с.
3. Дідук І.А. Психологічні чинники формування правових уявлень / І. А. Дідук // Педагогіка і психологія. Вісник АПН України : наук.-теорет. та інформ. журн. АПН України. – К., 2007. – № 1 – С.102–113.
4. Ильин И.А. О сущности правосознания / И.А. Ильин / Подготовка текста и вступительная статья И.Н.Смирнова / И.А. Ильин. – М.: Рарог, 1993. – 243 с.
5. Костицкий М.В. Введение в юридическую психологию: методологические и теоретические проблемы / М. В. Костицкий. – К. : Вища школа, 1990. – 257 с.
6. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д.А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1999. – 487 с.
7. Новгородцев П.И. Введение в философию права: Кризис современного правосознания / П.И. Новгородцев; РАН. Ин-т государства и права. – М. : Наука, 1997. – 269 с.
8. Ратинов А.Р. Структура правосознания и некоторые методы его исследования / А.Р. Ратинов // Методология и методы социальной психологии. – М. : Наука, 1977. – С. 201–214.
9. Bandura A. Social foundations of thought and action: A Social cognitive theory. – Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall. – 1986.
10. Drobot O.V. Managerial Mentality: Scientific Paradigm of Research. Middle-East Journal of Scientific Research. – 2013. – Nr. 13. – P. 101–107.
11. Schwarz N. The construction of social judgment. – Hillsdale, NJ : Erlbaum, 1982. – P. 147.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Artem'eva E.Ju. Psihosemanticheskie metody opisaniya profes-sii / E.Ju. Artem'eva, Ju.G. Vjatkin // Voprosy psihologii. – 1986. – # 3. – S.127 – 133.
2. Artem'eva E.Ju. Osnovy psihologii sub»ektivnoj semantiki / E.Ju. Artem'eva. – M. : Nauka; Smysl. – 1999. – 350 s.
3. Diduk I.A. Psihologichni chynnyky formuvannja pravovyh ujavlen' / I.A. Diduk // Pedagogika i psihologija. Visnyk APN Ukrai'ny : nauk.-teoret. ta inform. zhurn. APN Ukrai'ny. – K. : 2007g. № 1 – S.102–113.
4. Il'in I.A. O sushhnosti pravosoznaniya / I.A. Il'in / Podgotovka teksta i vstupitel'naja stat'ja I.N.Smirnova / I.A. Il'in. – M. : Rarog', 1993.– 243 s.
5. Kostickij M.V. Vvedenie v juridicheskiju psihologiju: metodologicheskie i teoreticheskie problemy / M. V. Kostickij. – K. : Vishha shkola, 1990.– 257 s.
6. Leont'ev D.A. Psihologija smysla: priroda, stroenie i dinamika smyslovoj real'nosti / D.A. Leont'ev.– M. : Smysl, 1999.– 487 s.
7. Novgorodcev P.I. Vvedenie v filosofiju prava: Krizis sovremennogo pravosoznaniya / P.I. Novgorodcev. – RAN. In-t gosudarstva i prava. – M. : Nauka, 1997. – 269 s.
8. Ratinov A.R. Struktura pravosoznaniya i nekotoryie metodyi ego issledovaniya / A.R. Ratinov. // Metodologiya i metodyi sotsialnoj psihologii. – M. : Nauka, 1977.– S. 201–214.
9. Bandura A. Social foundations of thought and action: A Social cognitive theory.– Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.– 1986.
10. Drobot O.V. Managerial Mentality: Scientific Paradigm of Research. Middle-East Journal of Scientific Research. – 2013. – Nr. 13. – P. 101–107.
11. Schwarz N. The construction of social judgment. – Hillsdale, NJ : Erlbaum, 1982. – P. 147.

O.V. Drobot, A.A. Vozovych. Psychological Meaning of Main Semantic Universalities in Legal Consciousness of College Students. This article presents results of empirical study of the structure of leading universalities in legal consciousness of the youth studying in Ukrainian colleges. Experimental principles of psycho-semantic study of legal consciousness in early adolescent age were generalized.

The character of semantic evaluation of a number of legal notions was determined by distinguishing a categorical system of representing stimuli using legal semantic differential. Results of psycho-semantic reconstruction of central notional elements of college students' legal consciousness,

including the notions of «justice», «dignity», «law», «victim», «punishment», «crime» and «emotional violence», were presented. Statistical probability of semantic universalities during evaluation was 75-95%.

It was established that, in certain discontent of the student youth with legal situation, the notion of «law» was perceived as friendly; «victim» and «punishment» had negative connotation; «crime» and «emotional violence» had the aspect of alienation; «justice» and «dignity» appeared to be pure and desirable for the youth.

At the same time, there is insufficient legal awareness, which makes the notion of «emotional violence» unclear.

The notions of «justice», «dignity» and «law» had the highest subjective significance for students, which allowed to draw a conclusion regarding the obedience to law by the latter. Insufficient legal awareness of college students is accompanied by the difficulty in semantic sphere of law.

Key words: college students, legal consciousness, psycho-semantic reconstruction, semantic universality.

Received July 14, 2016

Revised September 05, 2016

Accepted October 03, 2016

УДК 925 : 159.923

Е.Е. Івашкевич

Natasha1273@ukr.net

Психологічний зміст перекладацької діяльності

Ivashkevych E.E. Psychological content of translation activity / E.E. Ivashkevych // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufriieva. – Issue 34. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 116–128.

Е.Е. Івашкевич. Психологічний зміст перекладацької діяльності. В статті описано психологічні аспекти перекладацької діяльності. Зазначено, що перекладач здійснює мовленнєве посередництво, за умов якого мовою перекладу створюється певний текст, комунікативно рівноцінний оригіналу, причому його комунікативна рівноцінність виявляється в її ототожненні перекладачем з оригіналом в функціональному, змістовому і структурному планах.

Окреслено задачі перекладацької діяльності. Наголошено, що найважливішою задачею перекладацької діяльності є виявлення мовних і